

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Rapport 2012:4

EU och bostadspolitiken 2011

– Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

EU och bostadspolitiken 2011

Rättsutveckling och samarbete inom EU
med betydelse för svensk bostadspolitik

Boverket februari 2012

Titel: EU och bostadspolitiken 2011 – Rättsutveckling och samarbete inom EU med betydelse för svensk bostadspolitik

Rapport: 2012:4

Utgivare: Boverket februari 2012

Upplaga: 1

Antal ex: 80

Tryck: Boverket internt

ISBN tryck: 978-91-87131-04-2

ISBN pdf: 978-91-87131-05-9

Sökord: EU, bostadspolitik, konkurrensregler, statstödsregler, regionalpolitik, strukturfonder, allmännyttan, stadsutveckling, socialpolitik, integration, migrationspolitik, sammanhållningspolitik

Dnr: 10140-755/2012

Publikationen kan beställas från:

Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.

Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2012

Förord

EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för den nationella bostadspolitiken, exempelvis måste statliga stimulanser till bostadssektorn godkännas av EU-kommissionen. Det europeiska samarbetet kan också öppna för erfarenhetsutbyte och utveckling av gemensamma värderingar och förhållningssätt kring bostadsfrågor.

Boverket följer utvecklingen inom EU med rättsfall, beslut, meddelanden och andra typer av ställningstaganden som kan ha betydelse för utformningen av bostadspolitiken på den nationella nivån och som kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik. Här presenteras resultatet av bevakningen 2011, vi har gjort motsvarande rapporter för 2008, 2009 och 2010. Rapporten är sammanställd av Assar Lindén, Rebecka Mogren, Roland Thörnquist och Lars Svensson.

Karlskrona, februari 2012

Janna Valik
generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
<i>Ekonomi- och finanspolitik</i>	7
<i>Konkurrens- och statsstödsregler</i>	7
<i>Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna</i>	8
<i>Återkrav av otillåtet statsstöd</i>	8
<i>Regionalpolitik</i>	9
<i>Socialpolitik</i>	9
<i>Migrationspolitik</i>	9
<i>Energipolitik</i>	10
Inledning	11
<i>Inriktning och avgränsningar</i>	11
<i>Metod och källor</i>	12
<i>Rapportens uppläggning</i>	12
<i>Begrepp och förkortningar</i>	12
Ekonomi- och finanspolitik	13
<i>Den europeiska planeringsterminen</i>	13
<i>Direktiv om bostadslåneavtal KOM(2011) 142</i>	14
Konkurrens- och statsstödsregler	15
Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse	15
<i>Nya regler för statsstöd</i>	15
<i>Domstolsavgöranden kring den holländska allmännyttan</i>	16
<i>En europeisk agenda för subventionerade bostäder</i>	17
Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna	18
<i>Tribunalen dömd till Konsums och kommunens fördel i Årefallet</i>	18
Återkrav av otillåtet statsstöd	19
<i>Utredningen Olagligt statsstöd (SOU 2011:69)</i>	19
<i>Kärvt avgörande kring kommunala garantier</i>	20
Regionalpolitik	23
Sammanhållningspolitiken 2014–2020	23
<i>Tydlig koppling till Europa 2020-strategin – gemensamt strategiskt ramverk</i>	23
<i>Territoriell sammanhållning</i>	24
<i>En urban agenda</i>	24
<i>Lagstiftningsförslag om sammanhållningspolitiken 2014–2020</i>	25
Strukturfonderna	25
Sammanhållningspolitikens budgetförslag	26
<i>Stadsagenda och medel för stadsfrågor</i>	26
Socialpolitik	29
<i>Europaparlamentets resolution om hemlöshet</i>	29
<i>EESK:s slutsatser och rekommendationer om hemlösa</i>	30
Migrationspolitik	33
<i>Direktiv om villkor för säsonganställda</i>	33
<i>Single permit-direktivet</i>	34
<i>En europeisk agenda för att integrera tredjelandsmedborgare</i>	34
Är bostaden en rättighet?	35
EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna	35
<i>Regionkommitténs yttrande om tillämpning av stadgan</i>	35
<i>EU-kommissionens åtgärder för att stödja romerna</i>	36

Europarådets sociala stadga.....	36
<i>Kollektiva klagomål som rör bostäder</i>	37
Energipolitik	39
Energieffektiviseringsdirektivet.....	39
<i>Förslaget till nytt energieffektiviseringsdirektiv berör inte så många bostäder</i>	39
Direktivet om byggnaders energiprestanda	40
Referenser.....	41

Sammanfattning

Boverket följer utvecklingen inom EU för sådant som kan påverka utformningen av Sveriges bostadspolitik. En del i detta är att redogöra för rättsutvecklingen, i den mån den kan påverka förutsättningarna för bostadspolitiken. En annan är att försöka beskriva hur och i vilka sammanhang som bostadspolitiska frågor kommer upp inom ramen för det europeiska samarbetet. Denna rapport är resultatet av bevakningen under 2011 samt i vissa fall även inledningen av 2012.

Ekonomi- och finanspolitik

Den europeiska planeringsterminen – en samordning av EU-ländernas ekonomier

År 2011 infördes den europeiska planeringsterminen – en årligen återkommande cykel för ekonomi- och finanspolitiken. Avsikten är att samordna medlemsländernas finanspolitik och ekonomiska politik. Inom ramen för denna lämnas bl.a. rekommendationer till respektive medlemsland. För Sveriges del hade dessa rekommendationer tydlig koppling till bostadsfinansiering

Direktiv om bolån – bättre konkurrens och säkrare utlåning

Den 31 mars 2011 kom kommissionen med förslag till direktiv om bostadslåneavtal som ska skapa en effektiv och konkurrenskraftig gemensam marknad och främja ekonomisk stabilitet. Direktivet ska både öka konkurrensen för konsumenternas bästa och säkerställa stabiliteten inom kreditväsendet. Lagstiftningsarbetet pågår inom EU-parlamentet och förslaget kan komma upp till omröstning i maj 2012.

Konkurrens- och statsstödsregler

Nya regler för bostadsstöd

Kommissionen beslöt den 20 december 2011 om nya regler för statsstöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Dessa regler behandlar bl.a. stöd till bostäder och de trädde ikraft den 31 januari 2012. Man tänker även ta fram en förordning under våren 2012 som behandlar reglerna kring stöd av mindre betydelse (de minimis). Bland annat har beloppsgränsen för vad som undantas från plikten att anmäla stödet till EU-kommissionen sänkts från 30 miljoner euro till 15 miljoner euro. Socialt subventionerade bostäder (social housing) är fortsatt undantagna från anmälningsplikten.

Oförändrad situation i Sverige för kommunala allmännyttiga bolag

Offentligt stöd till allmännyttiga bostadsbolag i Sverige är inte aktuellt enligt de nya reglerna i ”Almuniapaketet”. Men detta hänger samman med att Sverige genom den nya lagen om allmännyttiga bostäder reglerat att dessa bostadsföretag ska drivas enligt affärsmässiga principer, vilket innebär att staten och kommunerna måste följa EU:s generella statsstödsregler i förhållande till sina bostadsföretag.

Däremot är det mycket möjligt att undantagen i Almuniregelverket gäller för olika kategorier av boenden som faller utanför reglerna för de allmännyttiga bolagen.

Regionkommittén tar upp bostadsfrågorna inom EU i sitt yttrande ”En europeisk agenda för subventionerade bostäder”.

Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna

Ett särskilt område inom EU:s statsstödsregler som har betydelse för bostadspolitiken är kommunernas markaffärer. Säljer man mark eller byggnader till underpriser eller köper man till överpriser för att gynna någon?

Årefallet – en framgång för transparent process vid markexploatering

En tolkning av Årefallet visar att enbart isolerade transaktioner till ett påstått underpris inte räcker för att ett projekt ska bryta mot statsstödsreglerna. Det är många frågor och många skeden i markexploateringar där kommunen är både myndighet och avtalspart.

Kommunen påverkar markens värde bl.a. genom beslut om lokalisering av bebyggelse i enlighet med inlösen- och ersättningsbestämmelser i lagstiftningen. Projekten kan pågå länge och ha genomförandavtal om fördelning av kostnader och etappvis fullföljande av de fysiska planerna.

En enskild transaktion kan, ryckt ur sitt sammanhang, se ut som den skett till ett underpris medan exploitören i realiteten bekostat hela vägen fram till detaljplanens genomförande och på så sätt kompenserat den affär som utåt sett ser ut att ha skett till underpris.

Det viktigt att kommunfullmäktige och förvaltningen känner till bestämmelserna om otillåtet statsstöd och har med sig dem i hela genomförandet av nyexploateringar. Man kan då tydligt visa varför man har gjort vissa transaktioner och att tillämpningen av offentlig rätt och privaträtt inte strider mot de grundläggande bestämmelserna.

Återkrav av otillåtet statsstöd

Ny utredning om lagstiftning kring reglerna för statsstöd

Utredningen, Olagligt statsstöd (SOU 2011:69) föreslår att det införs en ny lag om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler. Lagen ska innehålla regler om stödgivares och stödmottagares skyldigheter när stöd är på väg att lämnas eller har lämnats i strid med genomförandeförbudet. I lagförslaget gör man ett undantag från utgångspunkten i svensk rätt att det inte är möjligt att föra en talan om någon annans rätt, en s.k. tredjemanstalan. Införs den skulle det innebära att en konkurrent kan föra talan dels mot en stödmottagare om att denne ska betala tillbaka olagligt stöd till stödgivaren, dels mot en stödgivare om att denne antingen ska förbjudas att lämna stöd till en stödmottagare eller återkräva olagligt stöd från mottagaren.

Nytt avgörande – kommunala garantier kan upphävas direkt

Ett holländskt ärende om kommunala kreditgarantier – garantier som i sig inte ansetts förenliga med statsstödsreglerna – har avgjorts av EU-domstolen. I korthet kan sägas att det innebär långtgående skyldigheter för den berörda domstolen att fatta beslut som återställer konkurrenssituationen till läget innan garantin lämnades. Detsamma gäller sannolikt för

en kommunal borgen där man inte har tagit ut normal borgensavgift. Det här avgörandet kan få stor betydelse för allmännyttiga bostadsbolag i Sverige som har kommunal borgen utan marknadsmässig borgensavgift.

Regionalpolitik

Inom regionalpolitiken pågår arbetet med sammanhållningspolitiken inom EU. EU-kommissionen presenterade i oktober 2011 ett lagförslag för detta politikområde med koppling till Europa 2020-strategin.

Nya regleringar för effektivare användning av strukturfonderna

Den övergripande avsikten med förslagen till regleringar är att sammanhållningspolitiken ska bli kostnadseffektiv och resultatorienterad. Man ska också styra fondernas pengar till stöd för ett mer innovativt och kunskapsbaserat näringsliv.

Förslag om urban agenda

I förslaget finns även avsnitt om hållbar stadsutveckling. Kommissionen vill avsätta medel för ”innovativa åtgärder” inom ramen för målen för Europa 2020-strategin, exempelvis om energi. Vidare föreslås en urban utvecklingsplattform för ”hållbar stadsutveckling” i 300 städer i Europa och maximalt 20 städer per land.

Socialpolitik

Åtgärder mot hemlöshet

Den 14 september 2011 antog en stor majoritet i Europaparlamentet en resolution om bekämpandet av hemlöshet i EU. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) redovisade dessutom i oktober 2011 slutsatser och rekommendationer om problemen med hemlöshet.

Migrationspolitik

Säsongsarbetare från tredje land

Inom EU arbetar man med ett direktiv om villkor för säsongsanställda, det gäller arbetskraftens fria rörlighet som är en av EU:s hörnpelare. Direktivet handlar om arbetare från ”tredje land” dvs. icke EU-land, det är försenat men förväntas bli antaget under 2012. En av frågorna är boendeförhållandena för säsongsarbetare.

Single permit-direktivet – ett tillstånd räcker

I december 2011 antogs det så kallade single permit-direktivet. Därmed ska det räcka med ett tillstånd för tredjelandsmedborgare som vill arbeta och bosätta sig i ett EU-land.

Bostaden som rättighet

Romernas situation lyfts fram

Rätten till bostad ingår i Europarådets sociala stadga. Men Sverige lever inte helt upp till stadgan och det beror till stor del på att Sverige inte tagit fram det underlag – framför allt statistik – som efterfrågas.

Inom Europarådet har romernas situation uppmärksammats efter det att bl.a. Frankrike fällts för diskriminering enligt stadgan av Europeiska kommittén för sociala rättigheter som prövar kollektiva klagomål.

Dessutom har EU-kommissionen lagt fram en europeisk ram för nationella strategier för integrering av romer.

Energipolitik

Energieffektiviseringsdirektivet ser ut att gälla relativt få bostäder

Enligt beräkningar kommer målen för reducerad energianvändning till 2020 inte att uppnås och därför har EU-kommissionen tagit fram ett förslag till energieffektiviseringsdirektiv. Arbetet med förslaget pågår, bl.a. har det förändrats i de delar som gäller bostäder. Danmark har som ordförandeland ambitionen att få fram en överenskommelse under första halvåret 2012.

Dessutom har direktivet om byggnaders energiprestanda (energideklarerationer) reviderats och införandet pågår i Sverige.

Inledning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, ställningstaganden och uttalanden som kan ha betydelse för utformningen av svensk bostadspolitik.

Inriktning och avgränsningar

Bostadspolitikern tillhör inte EU:s kompetensområden, men EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för bostadspolitikern på den nationella nivån. Det gäller kanske framför allt *konkurrens- och statsstödsreglerna*, som begränsar handlingsutrymmet för bostadspolitiska åtgärder, även om rättsfallen inte direkt gäller bostadsmarknadsfrågor. Frågor som rör bostäder och boendeförhållanden kan komma upp mer explicit inom socialpolitiken, migrationspolitiken och regionalpolitiken. Då handlar det om *bostaden som social rättighet* och bostäder som en *förutsättning för arbetskraftsinvandring*, bland annat som ett led i att *främja integration* och *motverka social utestängning*.

EU:s energipolitik utvecklas snabbt och det krävs allt större energieffektiviseringar för att EU ska nå upp till sina energimål för 2020. Detta påverkar i hög grad bostadssektorn även om detta direktiv inte ser ut att beröra de flesta bostäder (läs mer under rubriken Energipolitik).

Skuldkrisen och den ökade samordningen av medlemsländernas ekonomi- och finanspolitik ställer krav på väl fungerande bostadsmarknader. I denna del tas Europeiska rådets rekommendationer till Sverige upp.

I den här rapporten behandlar vi frågor som ligger inom de ovan nämnda politikområdena. Utöver dessa områden kan förutsättningarna för bostadspolitikern påverkas genom beslut som fattas inom miljöpolitiken. Under 2011 har Boverket publicerat en särskild rapport² om hur EU-initiativ inom miljöområdet påverkar svensk fysisk planering. Ett annat politikområde som har inverkan på bostadssektorn men som inte behandlas här är skattepolitiken. Slutligen så har vi även valt att utelämna rena byggfrågor, som påverkas av olika typer av direktiv och standardiseringsarbeten.

² EU:s påverkan på fysisk planering. Boverket (2011).

Metod och källor

Den huvudsakliga källan till rapporten är meddelanden och andra dokument som finns på de olika EU-institutionernas webbplatser, framför allt kommissionens och Europaparlamentets samt EUT:s (EU:s officiella tidning). Vi ger här en kortfattad framställning av utvecklingen som orientering. För den som vill gå vidare och läsa mer finns utförliga källhänvisningar, i regel som länkar.

Rapportens uppläggning

Fokus ligger på vad som hänt 2011 eller är på gång inom den närmaste framtiden. Beskrivningar av bakgrund och sammanhang har i möjligaste mån lagts i rutor i marginalen. Se även Boverkets tidigare rapporter³.

Begrepp och förkortningar

Institutioner samt utskott, kommittéer och liknande

- ReK (eng. CoR) = Regionkommittén.
- EESK (eng. EESC) = Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Ett rådgivande EU-organ till de större EU-organen som avger yttranden över lagförslag och utarbetar yttranden på eget initiativ. Det fungerar som bro mellan EU-institutionerna och civila organisationer.
- EUT = Europeiska unionens officiella tidning (EUT) som ges ut varje vardag på EU:s alla officiella språk.

Fördrag

- EU + artikelnr = EU-fördraget = TEU = the Treaty on the European Union
- EUFF + artikelnr = EUF-fördraget = Fördraget om den europeiska unionens funktionssätt = TF EU = the Treaty on the Functioning of the European Union

Övriga begrepp

- SGEI = Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.
- ERUF = ERDF = Europeiska regionala utvecklingsfonden. Fonden ska stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen i EU genom att utjämna regionala skillnader, en av EU:s strukturfonder (inte att förväxla med EUF = Europeiska utvecklingsfonden som ger stöd till utveckling i länder utanför EU).
- ESF = Europeiska socialfonden. Ett instrument för att stödja sysselsättningen i medlemsstaterna och för att främja den ekonomiska och sociala sammanhållningen, en av EU:s strukturfonder.

³ ”EU och bostadspolitiken”, Boverket 2009; ”EU och bostadspolitiken 2009”, Boverket 2010 samt ”EU och bostadspolitiken 2010”, Boverket 2011.

Ekonomi- och finanspolitik

Frågor om ekonomi- och finanspolitik behandlas av kommissionens generaldirektorat för ekonomiska och finanspolitik.

Under 2011 har EU tyngts av de utmaningar som eurosamarbetet stått och står inför. Vi tar inte upp dessa utmaningar i den här rapporten utan fokus ligger på de rekommendationer som Sverige fått inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

Den europeiska planeringsterminen

Den europeiska planeringsterminen är en årligen återkommande cykel för ekonomi- och finanspolitiken som infördes med start 2011. Avsikten är att samordna medlemsländernas finanspolitik och ekonomiska politik. Terminen löper på sex månader med början i januari och innehåller en rad moment.

Inledningsvis tar kommissionen fram en tillväxtöversikt med utvärdering och prognos. Utifrån denna granskar Europeiska rådets vårtoppmöte det övergripande makroekonomiska läget samt framstegen i förhållande till de fem EU-överordnade målen i Europa 2020 och inom huvudinitiativen i tillväxtstrategin. Europeiska rådet drar sedan upp de politiska huvudlinjerna. Medlemsländerna tar fram budgetstrategier i stabilitets- och konvergensprogrammen och beskriver sina åtgärder i nationella reformprogram. Dessa utvärderas sedan av kommissionen med start i april.

Utifrån kommissionens utvärdering utfärdar rådet i juni–juli specifika råd till var och en av medlemsstaterna som ska ge politisk vägledning inför det nationella budgetarbetet. Varningar kan utfärdas om medlemslandet inte följer råden inom utsatt tid och såväl incitament som sanktioner är möjliga om obalanser hotar. Det som övervakas är makroekonomiska faktorer, tillväxtfrämjande reformer och offentliga finanser.

Rådet utfärdade i juli 2011 rekommendation till Sverige om att förebygga de makroekonomiska riskerna med stigande huspriser och hushållens ökande skuldsättning. Dessutom uppmanar man Sverige att överväga flera åtgärder, exempelvis en översyn av bolånesystemet inklusive kapitaltäckningskrav för banker⁴, hyresreglering, fastighetsbeskattning och byggnadslov. Regeringen skriver i budgetpropositionen för 2012 (Prop.

⁴ Detta regleras i Basel III, en regleringsstandard för banker, som Sverige siktar på att införa 2013.

2011/12:1, s. 663 ff.) att rekommendationerna till Sverige huvudsakligen ligger i linje med regeringens politik. Regeringen går därefter in på var och en av rekommendationerna och säger följande om bostadsfrågan. ”Vad gäller den andra rekommendationen delar regeringen uppfattningen att det är viktigt med en förebyggande politik för att motverka de makroekonomiska riskerna med en hög skuldsättning hos hushållen. En viktig förutsättning för att sådana risker ska kunna motverkas är att det råder stabilitet i det finansiella systemet. Sverige har ett robust ramverk för att säkra stabiliteten i det finansiella systemet. Detta ramverk inkluderar ett starkt regelverk för finanssektorn, effektiva tillsynsstrukturer, krishanteringssystem och insättningsgarantiskydd.”

Direktiv om bostadslåneavtal KOM(2011) 142

Den 31 mars 2011 kom kommissionen med ett förslag till direktiv om bostadslåneavtal. Direktivet baseras på konsumentkreditdirektivet, som infördes i Sverige den 1 januari 2011. Arbetet med konsumentskydd, bland annat i samband med finansiella tjänster, är kopplat till den så kallade inremarknadsakten⁵ och arbetet med att skapa en inre marknad för hypotekslån.⁶

Syftet är, för det första, att skapa en säker, effektiv och konkurrenskraftig inre marknad för konsumenter, kreditgivare och kreditförmedlare genom att främja konsumenternas förtroende, kundrörligheten, kreditgivarnas och kreditförmedlarnas gränsöverskridande verksamhet samt villkoren för lika konkurrens. För det andra att främja finansiell stabilitet genom att stävja marknadsmisslyckanden och regleringsbrister på bolåneområdet i Europa.⁷ Förslaget innehåller bland annat regler kring förhandsinformation och marknadsföring, minimikrav på kompetens och regler om tillsyn över kreditförmedlare.

EU-parlamentet har tagit fram ett utkast till lagstiftning för det här området.⁸ Om det antas i det ansvariga utskottet (29 februari 2012) kan det komma upp till omröstning i plenum i maj.⁹

⁵ Kommissionen presenterade tolv åtgärder för att stimulera tillväxten och stärka förtroendet för den inre marknaden i den så kallade inremarknadsakten av den 13 april 2011 KOM(2011)206.

⁶ Se bland annat *Vitbok om integreringen av marknaden för hypotekslån i EU*. KOM(2007) 807, 18.12.2007.

⁷ KOM(2011)142.

⁸ 2011/0062(COD).

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=590659>.

Konkurrens- och statsstödsregler

Frågor om konkurrens och statsstöd hanteras av generaldirektoraten för den inre marknaden och tjänster respektive konkurrens (DG COMP resd. DG MARKT).

Den fria konkurrensen har varit en central fråga inom EU från allra första början. För bostadspolitiken innebär denna grundläggande princip bland annat att det som huvudregel inte är tillåtet med statliga stöd till bostadsbyggande. Man kan göra undantag men stödet måste anmälas till EU-kommissionen för godkännande. Reglerna om konkurrens kan ha betydelse också för hyressättningsystemet.

Som statligt stöd kan även räknas lån och bidrag, skattelättnader, varor och tjänster som erbjuds till förmånliga priser eller statliga garantier som höjer ett företags kreditvärdering i förhållande till konkurrenterna. Staten får inte ge stöd i någon som helst form till ett företag i svårigheter som saknar hopp om att någonsin bli lönsamt.¹⁰

Principen om fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer utgör den inre marknadens hörnpelare. För svensk bostadspolitik handlar det främst om på vilka villkor bostadsföretagen får erbjuda bostäder på marknaden. En del i detta är i vilken mån bestämmelserna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan vara tillämpliga inom bostadssektorn.

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Nya regler för statsstöd

Kommissionen beslöt den 20 december 2011 om nya regler¹¹ för statsstöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och reglerna trädde ikraft den 31 januari 2012. Man kommer även att ta fram en förordning under våren 2012 som behandlar reglerna för stöd av mindre betydelse (de minimis). De skrivningar som mest påverkar bostadsområdet är sannolikt att gränsen för vilka statsstöd som måste anmälas har sänkts från 30 till 15 miljoner euro (artikel 2.1.a). Men undantaget i artikel 2.1.a gäller inte transportstöd. Dessutom finns ett antal undantag i artikel 2.1.c, bl.a. för ersättningar för ”socialt subventionerade bostäder och vård och social integre-

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) är till exempel posttjänster, telekommunikationer, transport och el- eller gasförsörjning. De har en tydlig europeisk aspekt och regleras därför genom en särskild rättslig gemenskapsram. De omfattas också av bestämmelserna för den inre marknaden och konkurrensbestämmelserna enligt fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Källa: EU:s webbplats

¹⁰ http://europa.eu/pol/comp/index_sv.htm.

¹¹ Nr K(2011) 9380.

ring av sårbara grupper” (social housing).¹³ Här är det inga beloppsgränser. Detta innebär att bostäder klassade som är subventionerade av sociala skäl behåller sin ställning och får ges offentligt stöd som undantas från anmälningsplikten.

Effekter för den svenska allmännyttan m.m.

Som Boverket i tidigare rapporter påpekat har den svenska modellen med kommunala allmännyttiga bostadsföretag, som är öppna för alla, ifrågasatts utifrån om den är förenlig med EU:s konkurrens- och statsstödsregler. Detsamma gäller allmännyttans hyresnormerande roll. Detta har föranlett en omfattande utredning av allmännyttans villkor och bidragit till ett nytt regelverk för de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen från och med 2011. En nyckelfråga har varit om bostadsförsörjningen eller de allmännyttiga bostadsföretagens verksamhet till någon del ska betraktas som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt EU:s statsstödsregler. Med den nya lagen om allmännyttan¹⁴ är det inte så, utan de allmännyttiga bostadsföretagen ska drivas enligt affärsmässiga principer och kommunerna måste alltså tillämpa EU:s generella statsstödsregler i förhållande till sina bostadsföretag.

Det här innebär rimligen att reglerna i ”Alumniapaketet” inte heller tillåter stöd till allmännyttiga bostadsbolag eftersom de inte definierats som ”socialt subventionerade bostäder”. Det borde däremot vara en öppen fråga om olika former av kategoriboenden skulle kunna få stöd även i Sverige. Av intresse i sammanhanget är Regionkommitténs¹⁵ tydliga ställningstagande att det är medlemsstaternas och de lokala och regionala myndigheternas ansvar att definiera tjänster av allmänt intresse inom den sociala bostadspolitik (läs mer nedan under ”En europeisk agenda för subventionerade bostäder”).

Det kan också vara värt att påminna om att den svenska regeringen ändå ansåg att ”*det inte går att utesluta möjligheterna att använda reglerna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse på bostadsförsörjningsområdet*”¹⁷ vid införandet av den nya lagen om allmännyttiga bostadsföretag. Det finns anledning att följa rättsutvecklingen på detta område i fortsättningen.

Domstolsavgöranden kring den holländska allmännyttan

Europeiska domstolen meddelade beslut den 16 december 2011 i två av de tre mål som gällde EU-kommissionens beslut den 15 december 2009 om allmännyttan i Nederländerna (läs mer under Bakgrund).¹⁸ Domstolen har i dessa två beslut avvisat de ansökningar om intervention som de holländska allmännyttiga bolagen gjort. Skälet som anges är att anledning att döma saknas. I skrivande stund saknas en svensk översättning av besluten så vi gör inte någon djupare analys än att kommissionens beslut gäller.

¹³ Boverket anser, efter jämförelser mellan olika språkversioner, att en lämpligare översättning av artikelns slut hade varit ”samt vård och social integrering av sårbara grupper”. Det kan annars tolkas som att vård m.m. måste bedrivas i bostäderna.

¹⁴ Lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag.

¹⁵ (2012/C 9/02), se nedan.

¹⁷ Prop. 2009/10:185, s. 28.

¹⁸ T-202/10 samt T-203/10.

I det tredje målet¹⁹ som anhängiggjorts av ett holländskt privat bolag har något avgörande ännu inte kommit.

Bakgrund: Nya regler för allmännyttan i Nederländerna

I ett beslut 2009 godtog EU-kommissionen Nederländernas åtagande att förändra villkoren för den holländska social housing-sektorn, i syfte att få systemet i linje med EU:s statsstödsregler.²⁰ Bakgrunden är att kommissionen 2005 uttryckte tveksamhet till det holländska systemet för subventionering, efter klagomål från holländska byggbolag.

De holländska myndigheterna har åtagit sig att göra systemet mer transparent och fokusera på en klart definierad målgrupp av socialt sett missgynnade personer. Kommersiella aktiviteter ska däremot inte längre kunna få statsstöd. På kommersiella bostadsmarknader måste allmännyttan konkurrera på samma villkor som andra aktörer.

I syfte att förhindra att offentligt stödda bostäder fördelas till personer som inte behöver dem införs en ny rutin som garanterar att 90 procent av bostäderna hyrs ut till socialt sett missgynnade målgrupper. Inkomstgränsen för att få en subventionerad bostad är satt till max 33 000 euro om året, motsvarande ca 350 000 kronor. Men det finns oklarheter om inkomstgränsen. I den engelska versionen av kommissionens beslut anges att som missgynnade hushåll definieras individer med en inkomst som inte överstiger 33 000 euro. Det framgår inte klart om denna inkomstgräns ska bestämmas genom en summering av den samlade inkomsten för samtliga medlemmar i hushållet eller om varje medlem i hushållet var för sig ska ha en inkomst under gränsen.

Till förmån för social blandning och social sammanhållning ska 10 procent av bostäderna kunna fördelas till andra grupper, men då enligt objektiva kriterier och med inslag av social prioritering. Kommissionen kom fram till att social blandning och social sammanhållning är tungt vägande samhällsmål som kan motivera statsstöd.

Men EU-kommissionens beslut att godkänna Nederländernas åtagande överklagades på olika grunder till Europadomstolen av dels två allmännyttiga bostadsföretag, dels ett privat bostadsföretag.

En europeisk agenda för subventionerade bostäder

Europa 2020, EU:s nya tillväxtstrategi som antogs i mars 2010, har till syfte att omvandla EU till en smart och hållbar ekonomi för alla med hög sysselsättning, produktivitet och social sammanhållning. Med anledning av tillväxtstrategin har Regionkommittén tagit fram dokumentet ”En europeisk agenda för subventionerade bostäder” (Towards an European Agenda for Social housing).

Regionkommittén har redovisat sina ståndpunkter i ett yttrande över agendan den 11 oktober 2011.²¹

- Man uppmanar medlemsstater att säkerställa att alla medborgare har råd med ett boende genom att hyreshöjningar är objektivt knutna till prishöjningar och prishöjningarna på bostäder är måttliga. Spekulation ska även motverkas genom anpassning av skattepolitiken.

Enligt artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUFF) är statsstöd som snedvrider eller hotar konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden. Det gäller om inte annat föreskrivs i fördragen och om det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Regionkommittén, ReK, är den politiska församling som ger lokala och regionala myndigheter en röst i Europeiska unionen. När kommissionen har lagt fram ett lagstiftningsförslag är det obligatoriskt att rådfråga ReK om förslaget berör ett av de många områden som direkt får återverkningar på lokal eller regional nivå. Det är även obligatoriskt för Europaparlamentet att rådfråga ReK om de ändringar som parlamentet vill göra innan en av kommissionen föreslagen lagstiftning.

¹⁹ T-206/10.

²⁰ Kommissionens beslut 15.12.2009 C(2009)9963.

²¹ (2012/C 9/02).

- Kommittén välkomnar kommissionens förslag att utvidga tillämpningsområdet för de lokala och sociala tjänster av allmänt ekonomiskt intresse – inbegripet subventionerade bostäder – som undantas från anmälningsskravet. Man påpekar också att det är medlemsstaternas och de lokala och regionala myndigheternas ansvar att definiera tjänster av allmänt intresse inom den sociala bostadspolitiken och hur dessa ska tillhandahållas. Dessutom har kommissionen inte befogenhet att fastställa villkoren för tilldelning av sociala bostäder eller vilka hushållskategorier som inte kan få sina behov uppfyllda av marknadskrafterna på egen hand.
- Kommittén begär att reglerna för stöd från EU:s strukturfonder till energirenovering av bostäder inom ramen för den sociala sammanhållningspolitiken ska omarbetas så att varje region får större frihet att bestämma vilka belopp man vill stödja verksamheten med.
- Slutligen betonar kommittén att en trångbodd, alltför fuktig, kall och dåligt ventilerad bostad har negativa effekter på de boendes hälsa. Bostadsbrist ger upphov till stress som på ett negativt sätt påverkar enskilda individers, familjers och samhällets livskvalitet, hälsa och välmående.

Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna

Exempel på otillåtet statsstöd är när kommunerna säljer mark och byggnader till underpris eller köper till överpris. Det här påverkar kommunernas möjligheter att träffa samarbetsavtal med byggföretag om ett stadsutvecklingsprojekt. Rättsfall från Sverige visar också på svårigheterna att följa upp och korrigera överträdelser, exempelvis med återgång åtgärderna samt återbetalning av stödet.

Tribunalen dömde till Konsums och kommunens fördel i Årefallet

Årefallet som Boverket nämnde förra årets rapport har avgjorts av tribunalen – Konsum Nord vann målet mot EU-kommissionen.²⁴ Tribunalens dom kan överklagas till EU-domstolen.

Bakgrunden till avgörandet var att kommissionen i ett beslut 2008 ansåg att Åre kommun genom underpris gett Konsum ett olagligt offentligt stöd på 4,6 miljoner kronor i samband med en tomtaffär för sex år sedan. Men tribunalen konstaterade att kommissionens beslut ska ogiltigförklaras eftersom man ska titta på alla omständigheter i transaktionen. Tribunalen fann vid sin prövning att försäljningen av marken ingick i en serie sammanlänkade transaktioner som syftade till att genomföra översiktsplanen och detaljplanen för Åre kommun. I det här fallet var det således nödvändigt att jämföra försäljningspriset för marken med det pris som en privat säljare i samma situation som Åre kommun skulle ha begärt för denna transaktion.

Tribunalen konstaterar således att kommissionen gjorde en felaktig bedömning när den ansåg att konkurrenten Lidl's bud var direkt jämför-

²⁴ T-244/08 vid EU-domstolen.

bart med det faktiska försäljningspriset för den aktuella marken. Kommissionen menade att Lidl's bud skulle ha företräde med hänsyn till att det därigenom fastställdes ett reellt marknadsvärde – och att marknadsvärdet för marken skulle fastställas enbart med hänvisning till Lidl's bud – utan att hänsyn togs till de övriga särskilda omständigheterna i det aktuella fallet vilka angetts av de svenska myndigheterna. Denna oriktiga bedömning av kommissionen motiverar att dess beslut ogiltigförklaras.

Danmark har tidigare sagt nej till en fond för billig mark

Det kan nämnas att redan 2007 sa danska staten nej när Köpenhamns kommun ville sälja mark till Fonden for Billige Boliger till underpriser för att stimulera byggande av billigare bostäder.²⁵ Men här handlade det om ett generellt mandat utan hänsyn till särskilda omständigheter i enskilda fall.

Återkrav av otillåtet statsstöd

Utredningen Olagligt statsstöd (SOU 2011:69)

Utredningen Olagligt statsstöd föreslår att det införs en ny lag om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler. Lagen ska innehålla regler om vad stödgivare och stödmottagare är skyldiga att göra när de är på väg att ge eller ta emot stöd i strid med genomförandeförbudet. Den som har tagit emot olagligt stöd ska betala tillbaka stödet, med ränta, och den som har lämnat olagligt stöd ska återkräva stödet.

Den föreslagna lagen innehåller också rättegångsbestämmelser för mål om olagligt stöd. Bestämmelserna gäller dels talan som en stödgivare väcker om att en stödmottagare ska betala tillbaka olagligt stöd, dels talan som konkurrenter till stödmottagaren väcker.

Konkurrenter kan väcka talan om förbud att lämna olagligt stöd, återbetalning av olagligt stöd, återkrav av sådant stöd samt skadestånd till följd av sådant stöd. Här ska rättegångsreglerna komma till rätta med vissa problem som är en följd av att tvisterna rör tre intressenter, nämligen konkurrenten, stödgivaren och stödmottagaren. Konkurrenten ska ha tillgång till effektiva rättsmedel samtidigt som en påstådd stödmottagare ska ha rätt till en rättvis rättegång.

Utgångspunkten i svensk rätt är att man inte kan föra talan om någon annans rätt, en s.k. tredjemanstalan. Enligt den huvudregeln är det därför inte möjligt att föra talan om att någon ska betala till en tredje person eller om förbud för en annan att göra något gentemot en tredje person. I lagförslaget gör man uttryckligen undantag från detta förbud. En konkurrent kommer därför att kunna föra talan dels mot en stödmottagare om att denne ska betala tillbaka olagligt stöd till stödgivaren, dels mot en stödgivare om att denne antingen ska förbjudas att lämna stöd till en stödmottagare eller återkräva olagligt stöd från mottagaren.

Utredningen föreslår också att en konkurrent till ett företag som är på väg att få olagligt stöd ska kunna väcka talan mot stödgivaren och stödmottagaren samtidigt om förbud att genomföra stödet. Därigenom tillgodoses dessa parters rätt till en rättvis rättegång samtidigt som konkurren-

²⁵ Anders Lindbom (red.). 2009 Bostadsförsörjningen i storstadsregioner, Uppsala.

ten får tillgång till ett effektivt rättsmedel eftersom domen får rättskraft mot alla tre parterna.

Utredningen föreslår också att det ska vara möjligt för en konkurrent till en stödmottagare att föra talan mot stödgivaren om att stödgivaren måste återkräva olagligt stöd. Därigenom gör förslaget avkall på vanliga krav på att ett yrkande ska vara bestämt eftersom konkurrenten inte behöver ange från vem som stödgivaren ska återkräva stöd. Vid stödordningar som har lett till stöd till väldigt många företag kan det nämligen vara orimligt svårt för konkurrenten att ange vilka företag som har fått stöd. Om en konkurrent väcker en förbudstalan eller återkravstalan mot endast stödgivaren så har domen inte rättskraft mot den hävdade stödmottagaren. Men eftersom domen trots detta kan ha negativa verkningar för den hävdade stödmottagaren föreslår utredningen att denne ska ha möjlighet att inträda i rättegången som medpart på svarandesidan när sådan talan väckts.

Den kommunala självkostnadsprincipen

regleras i 8 kap. 3 c § kommunallagen. Bestämmelsen lyder:

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för de tjänster och nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaderna).”

Kommunala självkostnadsprincipen

Utredningen har också tittat på behovet av ett generellt undantag från den kommunala självkostnadsprincipen. Sammanfattningsvis anför följande. ”Särskilt med hänsyn till att Konkurrensverket och näringslivsorganisationerna är tydliga med att de anser att det inte finns något behov av ett generellt undantag från självkostnadsprincipen har vi dragit slutsatsen att något sådant undantag inte behövs. Konkurrensverket och näringslivsorganisationerna har dessutom anført att ett sådant undantag skulle kunna få negativa konsekvenser. Sveriges Kommuner och Landsting har anført att frågan inte kan ses isolerad. Vi anser därför att det inte bör göras något generellt undantag från den kommunala självkostnadsprincipen.”

Kärvt avgörande kring kommunala garantier

Europeiska domstolen har meddelat en dom om garantiåtaganden i ett mål i som får konsekvenser för svenska kommuner och svenska bostadsbolag.

Det rör sig om ett förhandsavgörande för ett mål som pågår i en holländsk domstol mellan bolaget Residex Capital IV CV (nedan kallat Residex) och Gemeente Rotterdam (Rotterdams kommun). Saken gäller en garanti som Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam (kommunalt bolag som driver Rotterdams hamn, nedan kallat GHR) har ställt ut till Residex i syfte att täcka ett lån som Residex beviljat en låntagare. Den fråga som är uppe till prövning är vilken åtgärd som domstolen har rätt att besluta om och dessutom är skyldig att besluta om för att återställa konkurrenssituationen till det den var innan garantin lämnades.

I Europeiska domstolens dom sägs följande i avgörandet. ”Artikel 88.3 sista meningen EG ska tolkas så, att de nationella domstolarna är behöriga att ogiltigförklara en garanti i en sådan situation som den som föreligger i målet vid den nationella domstolen, där ett olagligt stöd har genomförts genom en garanti som ställts ut av en myndighet för att täcka ett lån som ett finansbolag beviljat ett företag som inte hade kunnat erhålla en sådan finansiering under normala marknadsvillkor. De nationella domstolarna är vid utövandet av denna behörighet skyldiga att säkerställa att stödet återkrävs, och de kan för detta ändamål ogiltigförklara garantin bland annat när en sådan ogiltigförklaring, i avsaknad av mindre ingri-

pande processuella åtgärder, kan medföra eller underlätta att den konkurrenssituation som rådde före beviljandet av garantin återställs.”

En rimlig tolkning av domstolsbeslutet är att om kommunen ställer ut en garanti utan en marknadsmässig garantiavgift för något som inte är tillåtet enligt EU:s statsstödsregler, så ska garantin omedelbart ogiltigförklaras av den domstol som prövat frågan. Men domstolen kan avstå från att ogiltigförklara garantin om det visar sig att det finns bättre sätt att uppnå syftet att återställa den konkurrenssituation som rådde före beviljandet av garantin. Till exempel att ogiltigförklara det låneavtal som garantin gäller.²⁶

Avgörandet bör oroa allmännyttiga bostadsbolag som har kommunal borgen men utan marknadsmässigt prissatta borgensavgifter. Ett avgörande om otillåtet statsstöd kan få följden att man över en natt mister sin kommunala borgen och därefter får sina lån uppsagda (om man inte överklagar). Kommunen får då också bekymmer som ägare till ett bostadsbolag på obestånd.

²⁶ C-275/10 Begäran om förhandsavgörande.

Regionalpolitik

Regionalpolitiken hantearas av generaldirektoratet för regionalpolitik, DG REGIO.

Europa 2020

Europa 2020 är EU:s tillväxtstrategi för de kommande tio åren.

EU ska bli en smart och hållbar ekonomi för alla. Strategin ska hjälpa EU och medlemsländerna att uppnå hög sysselsättning, god produktivitet och stor social sammanhållning.

EU har fem överordnade mål för sysselsättning, innovation, utbildning, social sammanhållning, energi och klimat. De ska uppnås före 2020. Varje medlemsland har antagit egna mål för respektive område. Konkreta åtgärder på EU-nivå och i medlemsländerna ska bidra till ett lyckat resultat.

Det finns stora regionala skillnader i inkomster och möjligheter inom EU. Med hjälp av sin regionalpolitik överför EU resurser från rika till fattiga områden. Målet är att modernisera regioner som har halkat efter så att de kan komma i kapp resten av EU. Arbetet för den ekonomiska och sociala sammanhållningen handlar om att minska klyftorna mellan de olika regionerna och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna. Sammanhållningspolitiken består av en övergripande solidaritetspolitik på EU-plan, som omfattar hundratals projekt över hela EU. Projekten får stöd från de två strukturfonderna – Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF) – samt från Sammanhållningsfonden.

Sammanhållningspolitiken 2014–2020

Tydlig koppling till Europa 2020-strategin – gemensamt strategiskt ramverk²⁷

Förslaget har en tydlig koppling till Europa 2020-strategin med fokus på att främja satsningar på bl.a. forskning och innovation, entreprenörskap, investeringar i infrastruktur samt åtgärder på arbetsmarknadsområdet.

Man föreslår också ett gemensamt strategiskt ramverk på EU-nivå (Common Strategic Framework, CSF) och ett partnerskapskontrakt på medlemsstatsnivå för att få in pengar till samtliga strukturfonder, jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och fiskefonden. Detta ramverk ska få alla fonder att bidra till att förverkliga unionens gemensamma strategi utifrån sina förutsättningar.

Partnerskapskontraktet ska redogöra för ländernas åtaganden för att fördela resurser i linje med Europa 2020-strategin på nationell och regional nivå. Dessutom ska man identifiera de viktigaste problemen för olika typer av geografiska områden. Här nämns städer, landsbygdsområden och kustregioner med särskilda särdrag. Dessutom ska samstämmigheten med

²⁷ <http://www.regeringen.se/sb/d/14310>.

EU:s och medlemsstaternas riktlinjer för sysselsättning och den ekonomiska politiken säkerställas.

Territoriell sammanhållning

Bakgrund

Sammanhållningsfonden syftar till att ge ekonomiskt stöd till projekt på miljöområdet och till nätverk inom infrastrukturen på transportområdet. Stöd ur denna fond beviljas endast till länder där BNP per invånare är lägre än 90 procent av genomsnittet i EU.

Med Lissabonfördraget får regionalpolitiken en tredje dimension. Man talar om en ekonomisk, social och *territoriell* sammanhållning. Sammanhållningspolitiken ska även inriktas på en mer balanserad och hållbar *territoriell* utveckling. Man poängterar att detta mål måste beaktas i de nya programmen, och att det till exempel berör städernas roll. Exakt vad detta innebär framgår inte. Det finns ingen entydig definition av begreppet territoriell sammanhållning men det handlar bland annat om att överbygga geografiska administrativa gränser, sektorsgränser och olika geografiska beslutsnivåer, samtidigt som varje regions unika förutsättningar tas till vara. Den förra kommissionären för regionalpolitiken, Danuta Hübner, formulerar sig så här:

Genom att se sammanhållning ur territoriell synvinkel lyfts teman som hållbar utveckling och tillgång till tjänster fram. Därigenom understryker man också att många frågor inte respekterar administrativa gränsdragningar och kanske kräver en samordnad reaktion från flera regioner eller länder, medan andra måste hanteras på lokal nivå eller grannskapsnivå.²⁸

Genom att man lägger territoriell sammanhållning till målen om ekonomisk och social sammanhållning riktar man intresset mot de roller städer, funktionella regioner och den lokala nivån spelar. Det gäller särskilt områden som har stora utmaningar av geografiskt eller demografisk natur. Man föreslår särskilda program för att kunna förverkliga möjligheter i stads- och landsbygdsområden.

En urban agenda

EU-kommissionen önskade få in skriftliga synpunkter på ”Den framtida sammanhållningspolitiken efter 2013” – femte rapporten om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. Som ett led i detta arbete bjöd regeringen in aktörer på regional och lokal nivå för en dialog om hur sammanhållningspolitiken kan reformeras och genomföras i medlemsländerna. De förslag och synpunkter som kommit in till kommissionen diskuterades vid kommissionens femte sammanhållningsforum i Bryssel 31 januari – 1 februari 2011. När kommissionen hade lämnat sitt lagförslag började man förhandla och i slutet av 2012 väntas man anta ett nytt lagstiftningspaket. Strukturfondsprogrammen ska vara klara 2013 för att kunna träda i kraft.

EU-kommissionen har under 2011 presenterat sina förslag till förordningar som ska gälla för sammanhållningspolitiken efter 2013. Boverket har inte lämnat några synpunkter men Sveriges kommuner och landsting (SKL) välkomnade tidigare initiativet om hållbar utveckling i städerna. Det gäller stöd från regionalfonden – minst 5 procent av regionalfondens samlade medel i varje land ska gå till stadsutveckling. Ytterligare 0,2 procent vill kommissionen avsätta för ”innovativa åtgärder” inom hållbar stadsutveckling. Dessutom föreslår man en urban utvecklingsplattform

²⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/consultation/terco/index_sv.htm.

för hållbar statsutveckling i 300 städer i Europa, maximalt 20 städer per land. Initiativen är kopplade till Europa 2020-strategin och det innebär sannolikt att energifrågorna är ett av fokusområdena.

SKL är positiva men vill vare sig binda upp pengarna för detta vid en särskild procentsats eller att kommissionen ska bestämma vilka städer det gäller, engagemanget måste få komma underifrån.

Lagstiftningsförslag om sammanhållningspolitiken 2014–2020²⁹

EU-kommissionen presenterade den 6 oktober 2011 lagstiftningsförslagen (förordningarna) på sammanhållningspolitikens område. Förslaget är ett regelverk med sex förordningar för de olika fonderna. Rådsförhandlingarna pågår och de väntas vara avslutade tidigast i slutet av 2012.

Sveriges övergripande inriktning är att man bör minska sammanhållningspolitikens område ändra dess. Det totala stödet för målet regional konkurrenskraft och sysselsättning bör minskas betydligt och ännu tydligare styras mot att stödja framväxten av ett innovativt och mer kunskapsbaserat näringsliv. För att målen i Europa 2020-strategin ska kunna nås behövs delaktighet och förankring på lokal-, regional- och nationell nivå.

Sammanhållningspolitiken ska komplettera nationella och regionala satsningar med en europeisk dimension i arbetet med att skapa konkurrenskraftiga regioner, företag och människor i Sverige. Målsättningen är att skapa ett enkelt och effektivt genomförande i Sverige efter 2013 som präglas av ett resultatorienterat arbetssätt där lokala och regionala aktörer har inflytande i genomförandet.

När regionministrarna träffades på Nordiska Ministerrådsmötet i Helsingfors den 13 oktober undertecknade Sverige, Finland, Norge och Island ett brev till EU-kommissionen för att uppmärksamma norra Europas glest befolkade områden inom ramen för den framtida sammanhållningspolitiken. Bland annat påminde man om att bibehålla den särställning som de glest befolkade områdena har i dag i enlighet med Sveriges och Finlands anslutningsfördrag till EU, protokoll 6, och pekade på vikten av att anpassa strukturfondsprogrammen till de särskilda behov och möjligheter som finns i de glest befolkade områdena.

Strukturfonderna

Strukturfonderna står för en stor del av EU:s budget och är det viktigaste instrumentet för att genomföra EU:s sammanhållningspolitik. Syftet är att minska skillnader i utvecklingsnivå mellan olika regioner och medlemsstater. Större delen av fondmedlen går till de fattigaste länderna i EU och det är endast i mindre utsträckning som pengarna går till bostadsrelaterade insatser eller insatser för urban utveckling. Men under de senaste åren har det flera gånger varit uppe till diskussion dels att man ska kunna använda fondmedel till att skapa bättre bostäder, dels att de ursprungliga, rikare, medlemsstaterna också ska kunna använda pengarna. Och så har också skett, EU har successivt breddat området för vad pengarna kan användas till men medlemsstaterna avgör själva vad man vill prioritera.

EU-kommissionen föreslår på sex förordningar som reglerar

- Europeiska regionalfonden
- Europeiska socialfonden
- Sammanhållningsfonden
- det territoriella samarbetet
- europeiska grupperingar för territoriellt samarbete
- allmänna och gemensamma bestämmelser för regionalfonden, socialfonden och sammanhållningsfonden. Den senare föreslås även omfatta jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och fiskefonden.

²⁹ Näringsdepartementet: <http://www.regeringen.se/sb/d/14310>.

Sammanhållningspolitikens budgetförslag

Budgeten för sammanhållningspolitikens föreslås till 336 miljarder euro, vilket är en marginell minskning jämfört med dagens 348 miljarder euro. Pengarna finns i strukturfonderna som vi har beskrivit tidigare. En nyhet är förslaget om ett särskilt mål för övergångsregioner, som ska ersätta dagens in- och utfasningslösningar. Det gäller regioner med en BNP per capita mellan 75 och 90 procent av EU:s genomsnitt. Stödet till det gränsöverskridande samarbetet föreslås öka. Dessutom vill man skapa en särskild budgetpost (926 miljoner euro) för de avlägsna och glesbefolkade regionerna. Men det beloppet är lägre än dagens s.k. gleshetsbonus.

Europeiska kommissionen föreslog ett antal viktiga förändringar av hur sammanhållningspolitikerna är utformad och genomförs, nämligen

- koncentration på Europa 2020-strategins prioriteringar för smart, hållbar och allomfattande tillväxt
- belöningar för resultat
- stöd till integrerade program
- fokus på resultat – övervakning av vägen fram mot överenskomna mål
- förstärkning av den territoriella sammanhållningen
- förenklad leverans.

Dessa sakfrågor har anknytning till bostäder:

- Europeiska kommissionen föreslår ett antal gemensamma principer för alla fonder.³⁰ De innefattar partnerskap och styrning på flera nivåer, efterlevnad av tillämpliga EU-lagar och nationella lagar, främjande av jämlikhet mellan män och kvinnor, icke-diskriminering samt hållbar utveckling. På miljöområdet stöder sammanhållningsfonden investeringar för att bromsa klimatförändringar och förebygga risker, investeringar i vatten- och avfallssektorerna samt stadsutveckling.
- I enlighet med Europeiska kommissionens förslag om fleråriga finansramar skulle investeringar i energi också kunna få stöd om de har positiv inverkan på miljön. Investeringar i energieffektivitet och förnybar energi stöds därför också. Inom transportsektorn bidrar Sammanhållningsfonden till transeuropeiska nät på transportområdet och till investeringar i transportsystem med låga koldioxidutsläpp och stadstransporter.

Stadsagenda och medel för stadsfrågor³¹

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har, i ett förberedande yttrande på begäran av det ungerska ordförandeskapet, angett följande rekommendationer och kommentarer om städer och storstadsregioner:

³⁰

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation2014_leaflet_sv.pdf.

³¹ (2011/C 248/01) p 1.3 <http://eur->

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0001:0007:SV:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0001:0007:SV:PDF).

- EESK framhåller att Europas konkurrenskraft i hög grad är beroende av storstäderna och storstadsregionerna, där företag kan dra nytta av agglomerationsekonomier och nätverk med koppling till världsmarknaden. Städer kan rent generellt driva på tillväxten och tjäna som nav för kreativitet och innovation. Starkare tillväxt och nya arbetstillfällen kan skapas om det finns en kritisk massa av företag, högskolor, forskare och andra aktörer. Problem i städerna, t.ex. miljöförsämring eller socialt utanförskap, kräver särskilda lösningar och aktiv medverkan av de berörda lokala myndigheterna.
- Enligt EESK bör man därför utarbeta en vittsyftande stadsagenda där medel tydligare avsätts för att förbättra städerna, samtidigt som städernas lokala myndigheter spelar en större roll för att utforma och genomföra stadsutvecklingsstrategier.
- Beroende på städernas geografiska läge har de urbana systemen olika upptagningsområden. EESK accepterar inte den ”traditionella” motsättningen mellan stad och landsbygd. Men de fördelar som kan uppnås genom partnerskap mellan stad och landsbygd är i hög grad beroende av lokala, och i slutänden unika kontextuella faktorer.

Socialpolitik

Socialpolitiken hanteras av generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, DG EMPL.

Frågor om jämställdhet och diskriminering ligger numera på DG JUST.

Socialpolitiken är i EU-sammanhang förbunden med sysselsättningspolitiken och handlar mycket om att minska arbetslösheten och säkra arbetstagares sociala rättigheter. Samarbetet är inriktat på att skapa jobb och att i detta syfte få till stånd investeringar i utbildning och forskning samt sysselsättningsåtgärder. Men det handlar också om att värna sociala skyddsnet. EU-medborgarna har inte bara rätt att bo och arbeta var som helst i EU utan även rätt till sociala förmåner, inte minst sjukvård, i det nya landet.³²

Lika möjligheter för alla är en av EU:s grundsatser. EU-lagstiftningen förbjuder diskriminering på grund av kön, ras eller etnisk bakgrund, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, religion eller övertygelse. EU främjar social integration och bekämpar diskriminering och främlingsfientlighet.³³

Europeiska socialfondens medel går till att skapa arbetstillfällen, öka arbetstagarnas och företagens anpassningsförmåga och stärka den institutionella kapaciteten i missgynnade regioner. Globaliseringsfonden kan användas för att ge enskilt stöd till arbetstagare som har förlorat sitt arbete till följd av globalisering och ökad konkurrens eller till följd av den finansiella krisen.³⁴

Europaparlamentets resolution om hemlöshet

Den 14 september 2011 antog en stor majoritet i Europaparlamentet en resolution³⁵ om bekämpandet av hemlöshet i EU. Av resolutionen framgår att Europaparlamentet anser att hemlöshetsproblemet är en viktig fråga i det framtida EU-samarbetet och att medlemsländerna måste öka sitt samarbete för att bekämpa problemet. Europaparlamentet efterlyser ”en ambitiös och integrerad EU-strategi som understöds av nationella och regionala strategier med det långsiktiga målet att avskaffa hemlöshet (...)” ”En sådan strategi bör fokusera på följande fem inslag; tydliga mål, ett

³² http://europa.eu/pol/socio/index_sv.htm

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ B7-0475/2011 Motion for a resolution 6.9 2011.

helhetsgrepp (integrated approach), ordentlig förvaltning, ordentlig uppgiftsinsamling, en stark bostadsdimension samt beaktande av förändringar i de hemlösas sammansättning och då särskilt invandringens inverkan. Europaparlamentet lyfter också Lissabonfördragets bestämmelser om det nationella handlingsutrymmet för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.” ”En EU-strategi mot hemlöshet bör vara helt förenlig med medlemsstaternas politik för offentligt subventionerade bostäder, som enligt lag inbegriper principen om att främja social mångfald och social integration”.

Europaparlamentet hänvisar till konsensuskonferensen om hemlöshet som hölls i december 2010, där den för tillfället sammansatta expertjuryn utfärdade rekommendationer kring åtgärder för EU. Resolutionen bygger även på den partigränsöverskridande skriftliga förklaring om en EU-strategi för hemlöshet som Europaparlamentet antog i december 2010.

I anslutning till att resolutionen antogs hade man en debatt³⁶ om hemlöshet i parlamentet. Vid debatten svarade kommissionär László Andor för kommissionens räkning. Enligt honom ska kommissionen fortsätta att arbeta för att understödja medlemsländerna i deras arbete; främst genom att bidra till att förbättra förståelsen kring problem och lösningar, att ta fram verktyg för att följa upp och mäta hemlöshet inom unionen och slutligen genom att sprida kunskap. László Andor framhöll vidare att man bör använda EU:s strukturfonder för att bekämpa hemlöshet.

EESK:s slutsatser och rekommendationer om hemlösa³⁷

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har angett följande slutsatser och rekommendationer om hemlöshet:

- EU bör anslå mer pengar från strukturfonderna (i synnerhet ESF och ERUF) för att bygga permanenta bostäder.
- Full respekt för de mänskliga rättigheterna, bland annat rätten till en lämplig bostad till ett överkomligt pris.
- Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och EU:s byrå för grundläggande rättigheter bör utarbeta en årlig rapport med en utvärdering av hur medlemsländerna använder bostadsstöd för att genomföra artikel 34 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.
- Eurostat bör uppmuntra användningen av gemensamma definitioner, index och indikationer för att öka förståelsen för hemlöshetsfrågans komplexitet och specifika karaktär i hela unionen samt ta fram enhetlig statistik.
- Europeiska kommissionen bör utarbeta en ambitiös strategi för kampen mot hemlöshet och hjälpa medlemsstaterna att ta fram effektiva nationella strategier i enlighet med de riktlinjer som föreslagits i den gemensamma rapporten från 2010 om social trygghet och social integration.
- Mot bakgrund av att målet med Europa 2020-strategin är en smart och hållbar tillväxt för alla föreslår EESK att EU regelbundet övervakar den och utformar en politik som bland annat är baserad på förhållan-

³⁶ [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110913+ITEM-019+DOC+XML+V0//EN)

[//EP//TEXT+CRE+20110913+ITEM-019+DOC+XML+V0//EN](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110913+ITEM-019+DOC+XML+V0//EN).

³⁷ EESK; (2012/C 24/07) 475:E. Plenarsessionen den 26 och 27 oktober 2011.

det mellan lägenhetspriserna på bostadsmarknaden och EU-medborgarens möjlighet att köpa eller hyra en bostad på grundval av sina inkomster.

- EU bör hjälpa medlemsstaterna med att beakta följande element i integrationspolitiken: att förhindra dödsfall som beror på att människor bor på gatan, att erkänna alla människors värde, att se den komplexa bakgrunden, att förebygga hemlöshet, att låta mottagarna ta ansvar och delta via ett socialt avtal eller hyresavtal, europeiska standarder för kostnadseffektivitet för bostäder och sociala tjänster, att bygga permanenta bostäder, subventionerade lägenheter och centrum för förebyggande verksamhet på alla orter samt införa metoder som möjliggör snabbt tillträde till permanent boende.
- Kommissionen bör inrätta en europeisk byrå för hemlöshetsfrågor.
- Medlemsstaterna bör införa effektiva strategier för att bekämpa hemlöshetskrisen. Tyngdpunkten i strategierna bör ligga vid ett optimalt förhållande mellan kostnad och effektivitet, samråd med och främjande av partnerskap mellan offentligt och privat samt en ökning av antalet bostäder mot bakgrund av att den ekonomiska krisen lett till betydligt lägre bostadspriser.

Migrationspolitik

Migrationsfrågor behandlas av generaldirektoratet för inrikes frågor, Home Affairs (DG HOME).

EU-medborgarna har rätt att resa, arbeta och bo varsomhelst inom EU. År 2008 antogs en europeisk pakt för invandring och asyl. Syftet är att organisera den lagliga invandringen, så att man både uppmuntrar integration och tar hänsyn till varje enskilt EU-lands prioriteringar och behov. Kontrollen av EU:s yttre gränser ska bli mer effektiv. EU försöker också bygga upp partnerskap med ursprungs- och transitländerna för att förbättra levnadsvillkoren i de länder som människor flyr från.³⁸

Unionen kommer under de närmaste åren att fokusera sina insatser inom detta område på att främja ”medborgarens Europa” och se till att medborgarna kan dra full nytta av den europeiska integrationen.

I Lissabonfördraget fastställs att medlemsländerna ska utveckla en gemensam invandrings- och asylpolitik. En gemensam migrationspolitik utformas på grundval av nya och flexibla bestämmelser om lagliga invandrarers rätt till inresa och vistelse. I korthet är detta en anpassning till den ökade rörligheten och behoven på de nationella arbetsmarknaderna. Viktiga mål är att maximera de positiva verkningarna av invandringen till fördel för alla berörda, stärka unionens konkurrenskraft och möta den demografiska utvecklingen.³⁹

Direktiv om villkor för säsongsanställda

I april 2011 kom Regionkommittén med yttrandet ”Säsongsanställning och företagsinterna överföringar av personal”.⁴⁰ Man är där positiv till krav på att arbetsgivare måste styrka att säsongarbetare från tredjeland kommer att få tillgång till bostad med lämplig standard till rimligt pris. Detta var ett svar på kommissionens förslag till direktiv om villkor för säsongsanställda tredjelandsmedborgare, som lades fram under 2010.

I juni 2011 tog parlamentet fram ett lagstiftningsförslag utifrån säsongarbetardirektivet. I förslaget finns tydligare krav på boendeförhållandena

³⁸ http://europa.eu/pol/justice/index_sv.htm.

³⁹ KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet.

⁴⁰ (2011/C 166/10).

för säsongarbetare än i kommissionens ursprungliga förslag. ”Member States shall require employers of seasonal workers to provide evidence that the seasonal worker will benefit from adequate accommodation, pursuant to national legislation and practice, that ensures a decent standard of living. As a minimum, such accommodation shall provide the inhabitants with adequate space, shall protect them from the elements and other threats to health, shall be safe and well maintained, and shall provide the facilities essential for health, security, comfort and nutrition, such as safe drinking water, systems for cooking, heating and lighting, sanitation and washing facilities, means of food storage and refuse disposal. The accommodation shall allow access to basic services.”

Antagandeprocessen för direktivet är kraftigt försenad, men det finns förväntningar på att det ska bli klart under 2012.⁴¹

Single permit-direktivet

Ett direktiv som antogs i december 2011 är det så kallade single permit-direktivet som innebär att det ska räcka med ett tillstånd för tredjelandsmedborgare som vill arbeta och bosätta sig i ett EU-land. Med detta förenklade förfarande ska arbetskraftsinvandringen till Europa underlättas ytterligare. Tillståndet ska även garantera samma rättigheter som medborgare har för arbetsförhållanden, beskattning, vidareutbildning och tillgång till välfärdssystemen samt överföring av pensioner.⁴²

En europeisk agenda för att integrera tredjelandsmedborgare

I juli 2011 kom kommissionens meddelande om en europeisk agenda för integration. Meddelandet antogs med den nya artikel 79.4 i Lissabonfördraget som rättslig grund. Agendan tar upp behovet av ett flernivåsamarbete i integrationsfrågor, liksom det viktiga utvecklingsarbetet i städerna. EU-finansiering genom fondmedel diskuteras och det sägs bland annat att koordineringen mellan olika finansiella instrument ska bli bättre inför nästa programperiod och att man ska inrikta sig på ”local action”. Romernas situation lyfts särskilt (”particular attention”). Man ser boendesegregation som den huvudsakliga barriären mot integration av tredjelandsmedborgare jämte bristen på språkkunskaper.⁴³

⁴¹ <http://ceciliamalmstrom.wordpress.com/tag/sasongsarbetardirektiv/>.

⁴² <http://ceciliamalmstrom.wordpress.com/tag/sasongsarbetardirektiv/>.

⁴³ KOM(2011)455.

Är bostaden en rättighet?

Medborgarnas rättigheter behandlas av generaldirektoratet för rättsliga frågor (DG JUSTICE). Den sittande kommissionen är den första som har en kommissionär med ansvar för rättvisa, grundläggande rättigheter och medborgarskap.

De mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsprincipen är grundläggande värderingar i EU. De finns inskrivna i det fördrag som ligger till grund för unionen och förankras ytterligare genom stadgan om de grundläggande rättigheterna. Länder som vill bli medlemmar i EU måste respektera de mänskliga rättigheterna. Det gäller även för länder som har slutit handelsavtal och andra avtal med unionen.⁴⁴

EU:s politik för de mänskliga rättigheterna inriktas på medborgerska, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Samtidigt främjas kvinnors och barns rättigheter, liksom minoriteters och fördrivna personers rättigheter.⁴⁵

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

Regionkommitténs yttrande om tillämpning av stadgan

I oktober 2011 antog Regionkommittén ett yttrande om hur EU bör tillämpa stadgan om de grundläggande rättigheterna som blev rättsligt bindande genom Lissabonfördraget. Det är ett svar på kommissionens strategi för hur EU konkret ska tillämpa stadgan KOM (2010)573 som lades fram i oktober 2010. Enligt strategins huvudlinjer ska EU föregå med gott exempel, informera allmänheten bättre och ta hänsyn till stadgan i lagstiftningsarbetet. Men man förespråkar att de lokala och regionala politiska nivåerna involveras tydligare. I sitt yttrande beskriver Regionkommittén det arbete som pågår i Sverige kring indikatorer för mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå. Regionkommittén betonar att de grundläggande rättigheterna ska gälla alla individer som vistas inom EU, oavsett medborgarskap.⁴⁶

⁴⁴ http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm.

⁴⁵ http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm.

⁴⁶ Yttrande från Regionkommittén om ”Strategin för en konkret tillämpning av stadgan om de grundläggande rättigheterna” (2012/C 9/11).

EU-kommissionens åtgärder för att stödja romerna⁴⁷

EU-kommissionen har lagt fram en europeisk ram för nationella strategier för integrering av romer. Ramen är inriktad på fyra områden: tillgång till utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård och bostäder.

- Via utbildning: se till att alla romska barn åtminstone går ut grundskolan.
- Via sysselsättning: minska skillnaden i sysselsättning mellan romerna och den övriga befolkningen.
- Via hälsa: minska skillnaden i fråga om hälsa, t.ex. genom att minska barnadödligheten bland romerna.
- Via bostäder: minska skillnaden i tillgång till bostäder och allmänna bekvämligheter såsom vatten och el.

Kommissionen lägger också fram förslag för hur man kan se till att EU-medel används mer effektivt för att stödja romernas integrering. EU-länderna uppmanas att ändra sina operativa program som medfinansieras av strukturfonderna och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling så att de bättre stöder projekt med inriktning på romer.

Europarådets sociala stadga

Rätten till bostad stadgas i Europarådets sociala stadga, som antogs 1961 och reviderades 1996.⁴⁸ Den anger i rättighetsform bestämmelser om arbetsmarknadspolitik, arbetsvillkor, arbetarskydd, förenings- och förhandlingsrätt, socialförsäkring, familjepolitik med mera.

Artikel 30 handlar om rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning. För att trygga den enskildes rätt härvidlag åtar sig parterna att främja att personer och deras familjer faktiskt får tillgång till bland annat sysselsättning och bostad. Artikel 31 har rubriken *Rätt till bostad* och enligt den åtar sig parterna att vidta åtgärder som syftar till

1. att främja tillgången på bostäder med rimlig standard
2. att förebygga och minska hemlösheten i syfte att successivt undanröja den
3. att göra bostäder ekonomiskt tillgängliga för personer som saknar tillräckliga medel.⁴⁹

Andra artiklar som berör bostäder är

- artikel 15 om rätt till oberoende, social integrering och deltagande i samhällslivet för personer med funktionshinder
- artikel 16 om rätten till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för familjen
- artikel 19 om rätten till skydd och hjälp för migrerande arbetare och deras familjer
- artikel 23 om rätten till socialt skydd för äldre.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/sverige/news/topics/justice/news_date_845_sv.htm.

⁴⁸ Stadgan ratificerades av Sverige 1998. Men Sverige har inte ratificerat samtliga artiklar.

⁴⁹ Den reviderade europeiska sociala stadgan. Strasbourg 3 maj 1996.

Hur lever Sverige upp till artikel 31?

Stadgans efterlevnad kontrolleras av Europeiska kommittén för sociala rättigheter (The European Committee for Social Rights, ECSR). Utifrån nationella rapporter gör ECSR periodiska utvärderingar med av arbetet med olika artiklar. Sedan antar kommittén slutsatser (conclusions) om huruvida situationen i landet stämmer överens med respektive artikel. Under 2011 prövades Sverige bl.a. utifrån artikel 31 och slutsatserna publicerades i januari 2012. För punkt 1 vill kommissionen ha en komplettering men om punkterna 2 och 3 sluter man sig så länge till att situationen i Sverige är i enlighet med respektive punkt. Den information man vill ha är framför allt statistik.

Kollektiva klagomål som rör bostäder

Den europeiska kommittén för sociala rättigheter prövar och fattar även beslut i frågor som lyfts genom det så kallade kollektiva klagomålsförfarandet. Boverket tog i förra årets rapport upp de fyra klagomål som registrerades under 2010 och som rörde romernas situation – i samtliga fall med koppling till bostäder.

Organisationen Centre on Housing Rights and Convictions (COHRE)⁵⁰ åberopade bland annat artikel 31 i ett kollektivt klagomål mot Frankrike om avvisningarna av romer sommaren 2010.

Organisationen European Roma Rights Center (ERRC)⁵¹, hävdade att Portugal bröt mot artiklarna 16, 30, 31 och diskrimineringsklausul E och åberopade bostadsrelaterade orättvisor i Portugal, till exempel bristande tillgång till sociala bostäder, undermålig boendestandard, segregering av den romska befolkningen och andra systematiska överträdelser av rätten till bostad (fritt översatt).

Hur har det gått?

I COHRE:s klagomål⁵² meddelades beslut den 28 juni 2011. Frankrike fälldes på två punkter; diskriminering enligt artikel E i stadgan i kombination med 31 p. 2 om hemlöshet samt i kombination med artikel 19 p. 8 om gästarbetares rättigheter. Därutöver föranledde ärendet att ESCR antog en resolution riktad till Frankrike⁵³ enligt vilken de franska myndigheterna förväntas rapportera vilka åtgärder som vidtas samt hur man samarbetar med andra berörda länder.

I ERRC klagomål fälldes Portugal på samtliga punkter för brott mot stadgan och ålades dessutom att betala 2 000 euro i ersättning till ERRC för dess utgifter i samband med processen.

⁵⁰ COHRE: An independent, international, non-governmental, not-for-profit human rights organization whose mission is to ensure the full enjoyment of the human right to adequate housing for everyone, everywhere (www.cohre.org).

⁵¹ An international public interest law organisation working to combat anti-Romani racism and human rights abuse of Roma through strategic litigation, research and policy development, advocacy and human rights education (www.errc.org).

⁵² Complaint No 63/2010.

⁵³ Resolution CM/ResChS(2011)9.

Pågående ärenden

Organisationen International Federation of Human Rights (FIDH)⁵⁴, har åberopat artiklarna 16 och 30 samt diskrimineringsklausul E i ett klagomål som rör romernas boendesituation i Belgien⁵⁵. Något beslut har inte fattats i ärendet.

Ett nytt klagomål⁵⁶ riktat mot Frankrike fördes fram i januari 2011 av European Roma and Travellers Forum (ERTF). Något beslut har inte fattats i detta ärende heller.

⁵⁴ FIDH: A non-governmental federation for human rights organizations whose mandate is to obtain effective improvements in the protection of victims, the prevention of Human Rights abuse and the prosecution of those responsible (www.fidh.org).

⁵⁵ Complaint No 62/2010.

⁵⁶ Complaint No 64/2011.

Energipolitik

Energifrågor behandlas
av generaldirektoratet
för energi

EU har satt upp som mål att 2020 ha uppnått primärenergibesparingar på 20 procent och har gjort detta mål till ett av fem övergripande mål i Europa 2020 – En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla.⁵⁷

Energieffektiviseringsdirektivet

Beräkningar säger att EU inte kommer att nå målet att minska sin energiförbrukning med 20 procent till 2020. Därför har EU-kommissionen föreslagit energibesparingsåtgärder för alla sektorer i ekonomin. För att skapa ny dynamik i energieffektiviseringen lade kommissionen den 8 mars 2011 fram en ny energieffektiviseringsplan (EEP) som fastställer åtgärder för att uppnå ytterligare besparingar inom energiförsörjning och energianvändning. Ett lagförslag⁵⁸ omvandlade vissa aspekter av EEP till bindande åtgärder för att bidra till att EU:s energieffektivitetsmål för 2020 uppnås.

För att EU ska nå målet ansågs det nödvändigt att förslaget antas och genomförs snabbt i medlemsstaterna. Det nya direktivet ska ersätta energitjänstedirektivet och kraftvärmedirektivet (2004/8/EC). Varje land ska få icke-bindande mål om tak för energitillförsel med målsättningen att de uppfylls till 2020. Målen kan bli bindande efter en översyn 2014. Efter en första remissrunda och motstånd i rådsarbetsgruppen för energi blev det emellertid nödvändigt att revidera förslaget.

Förslaget till nytt energieffektiviseringsdirektiv berör inte så många bostäder

Det ursprungliga förslaget mildrades i vissa delar efter det att Polen under sin ordförandetid, hösten 2011, lagt fram ett nytt förslag, bland annat om energieffektivisering i den offentliga sektorn. Man föreslår krav på årlig energieffektiviserande renovering av 3 procent (golvyta) av de offentligt ägda byggnader som är större än 250 kvadratmeter, med minimikrav på energiprestanda. Det ursprungliga förslaget kunde ha tolkats som att även

⁵⁷ KOM(2010) 2020.

⁵⁸ KOM(2011) 370 slutlig, 2011/0172 (COD).

offentligt ägda bostäder – t.ex. de allmännyttiga bostäderna – skulle tvingas in under treprocentskravet. I det nuvarande förslaget gäller dessa krav enbart centrala myndigheters byggnader, men även för dessa finns i sin tur förslag om undantag.⁵⁹

Vilken är tidtabellen?

Efter diskussioner i rådsarbetsgruppen ska Europaparlamentet ta fram synpunkter. Danmark vill få fram en överenskommelse under sin ordförandetid våren 2012.

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Förändringarna i direktivet om byggnaders energiprestanda gäller energideklarationer för både ny- och ombyggnad. En proposition är under arbete. I enlighet med artikel 28 i direktivet ska de förändringar som följer av artiklarna 2–18, 20 och 27 vara antagna och offentliggjorda senast 9 juli 2012. Boverket har deltagit i arbetet med lagen.⁶⁰

⁵⁹ Promemoria från Näringsdepartementet 2011-12-23, Behov av konsekvensanalys för reviderat förslag om renovering av offentligt ägda byggnader i förslag om till nytt energi-effektiviseringsdirektiv.

⁶⁰ <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Diarium/Yttranden-over-remisser/ETJ-direktivet-om-byggnaders-energi-prestanda/>.

Referenser

Europeiska kommissionen

KOM(2007)807 Vitbok om integreringen av marknaden för hypotekslån i EU.

KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet.

KOM(2010) 2020 Meddelande från kommissionen. Europa 2020, en strategi för smart och hållbar tillväxt för alla.

KOM(2011)142 Europaparlamentets och rådets direktiv om bostadslåneavtal.

KOM(2011)206 Inre marknadsakten. Tolv åtgärder för att stimulera tillväxten och stärka förtroendet för inre marknaden ”Gemensamma insatser för att skapa ny tillväxt”.

KOM(2011) 370 slutlig, 2011/0172 (COD) Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om energieffektivitet och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG.

KOM(2011)455 Europeisk agenda för integration av tredjelandsmedborgare.

K(2011) 9380 Kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

2011/0062(COD) Förslag till direktiv om bolåneavtal

Regionkommittén i EU

(2012/C 9/02) Yttrande från Regionkommittén om ”En europeisk agenda för subventionerade bostäder”.

(2011/C 166/10) Yttrande från Regionkommittén om ”Säsongsanställning och företagsinterna överföringar av personal”.

(2012/C 9/11) Yttrande från Regionkommittén om ”Strategin för en konkret tillämpning av stadgan om de grundläggande rättigheterna”.

Europaparlamentet

B7-0475/2011 motion for a resolution 6.9 2011.

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

2012/C 24/07. Yttrande om ”Hemlöshet” (initiativytrande).

2011/C 248/01. Yttrande om Sammanhållningspolitikens roll och prioriteringar inom Europa 2020-strategin.

Europarådet

Complaint No 62/2010.
Complaint No 64/2011.
Complaint No. 63/2010.
Resolution CM/ResChS(2011)9.

EU-domstolen

Tribunalens dom den 13 december 2011 mål T 244/08.
Domstolens dom den 16 december 2011 i mål T-202/10.
Domstolens dom den 16 december 2011 i mål T-203/10.
Domstolens dom den 8 december 2011 i mål C-275/10.
Domstolens pågående mål 2011 T-203/10.

Övriga källor

Boverket:
EU och bostadspolitiken. Boverket 2009.
EU och bostadspolitiken 2009. Boverket 2010.
EU och bostadspolitiken 2010. Boverket 2011.
EU:s påverkan på fysisk planering. Boverket 2011.

Utredningen om olagligt statsstöd, Statens offentliga utredningar (SOU 2011:69).

Regeringskansliet – ”EU:s sammanhållningspolitik efter 2013”, januari 2011.

Sveriges kommuner och landsting, yttrande ”Sammanhållningspolitiken 2014 – 2020”, 2011-12-16, dnr 11/6486.

Europeiska unionen – ”Sammanhållningspolitik 2014 – 2020. Investera i tillväxt och jobb”, Europeiska unionen, 2011, ISBN 978-92-79-21506-3.

Anders Lindbom (red.) 2009 Bostadsförsörjningen i storstadsregioner, Uppsala.

EU:s webportal: http://europa.eu/index_sv.htm
Sveriges regerings portal: <http://www.regeringen.se/>
Ingång till EU-rätten: <http://eur-lex.europa.eu/sv/index.htm>
Europeiska kommissionen: http://ec.europa.eu/index_sv.htm
Europa, politikområdet sysselsättning och socialpolitik
http://europa.eu/pol/socio/index_sv.htm
Europa, politikområdet mänskliga rättigheter
http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Besök: Drottninggatan 18
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se